

Adam Kay

Ez fájni fog

FORDÍTOTTA N. KISS ZSUZSA

Adam Kay

Ez fájni fog

Egy kisdoktor titkos naplója

ATHENAEUM

A fordítás alapjául szolgáló mű
Adam Kay: *This is Going to Hurt – Secret Diaries
of a Junior Doctor*

First published 2017 by Picador,
an imprint of Pan Macmillan, a division
of Macmillan Publishers International Limited

Hungarian translation © N. Kiss Zsuzsa

Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
Tel.: 1-235-5030
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado

ISBN 978 963 293 906 3

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámin
Felelős szerkesztő: Besze Barbara
Lektorálta: dr. Pocsay Réka
Szerkesztő: Hradeczky Monika
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
Borító: Földi Andrea
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült a Generál Nyomda Kft.-ben, 2019-ben
Felelős vezető: Hunya Ágnes ügyvezető

Jamesnek,
ingatag támogatásáért.

És magamnak,
aki nélkül ez a könyv
nem jöhetett volna létre.

Tiszteletben tartva azon barátaim és kollégáim magánszféráját, akik esetleg nem örülnének, ha rájuk ismernének, számos személyes adatot megváltoztattam. Az orvosi titoktartás értelmében módosítottam a kórházi adatokat, amelyek egyének azonosításához nyújthatnának támpontot, átírtam dátumokat,* más neveket adtam.**

* Sokat dolgoztam szülőszobán, az emberek meg szokták jegyezni gyermekeik születési idejét.

** Többnyire a *Harry Potter* mellékszereplőit jogi csöbörből jogi vödörbe alapon.

Bevezető

2010-ben, hat év képzés és további hat év kórházi praxis után leköszöntem orvosi állásomról a Nemzeti Egészségügyi Szolgálat kötelékéből. A szüleim máig nem bocsátják meg nekem.

A britek rajonganak a Nemzeti Egészségügyi Szolgálatért. Vitán felül a büszkeségünk. Úgy tessék elgondolni magunkat, mint a szomszéd családot, amelyiknek 1940-es veterán autója van. Ólmozott benzint eszik, irányjelzője az ablakából intő kéz, kurblival indul be a motor – de működik a járgány. Nemzedékek óta családi ereklye, köré csődülnek mindenfelől a csodálók. (Maguknak nem vennének ilyet, csak csodálók.) Lehet nekünk untig papolni, hogy vannak újabb típusú autók, sokkal gyorsabbak vagy csúcstechnológiásak, vagy üzemanyag-takarékosabbak. Lehet nekünk bizonygatni, hogy a vén csotrogány forgalomban tartására elköltött pénzből évente egész flotta vadonatúj járgányt szerezhetnénk

be, változtatni akkor sem vagyunk hajlandók. Ebben nincs semmi logika, ez nem nosztalgia – ez szerelem.

A Nemzeti Egészségügyi Szolgálat 1948-ban alakult meg, három, máig érvényes alapelvvel: a teljes lakosság rendelkezésére áll, igénybevétele térítésmentes, a kezelésnél az orvosi szempontok mérvadóak, nem a fizetőképesség. Létrejötték időközben esetlegesen hatékonyabb rendszerek világszerte, de méltányosabb biztosan nincsen.

2015-ben az egészségügyi miniszter homályos okból hadat üzent az ország kisdoktorainak. Bejelentette, hogy új szerződést kényszerít rájuk – olyat, amely megrendítő hatású a munkakörülményeikre, tehát közvetlenül érinti a betegbiztonságot. Orvos ebbe nem mehet bele. A kormány megtagadta az egyeztetést, és más lehetőség híján az orvosok vonakodva bár, de sztrájkba léptek.

Felpörgött a kormány propagandagépezete, azt sulykolva a lakosságnak, hogy az orvosok pénzhétségből sztrájkolnak, fizetésemelésért ejtik túsul az országot – ami távolabb nem is állhatna az igazságtól. Az orvosoknak el kellett látniuk a munkájukat, nem sok szabadidőt szánhattak a kormány csűrcsavarásának cáfolatára; ők küszködtek, hogy elmondhassák a magukét, az ország viszont a kormány bebetetésére volt vevő.

A felettébb csüggesztő végkifejlet az lett, hogy a kormány keresztülverte az új szerződést.

Szívfacsaró volt ezt végigélni. Tenni akartam valamit, hogy helyrebillentsem az egyensúlyt; előbányásztam rejtekhelyéről, egy iratszekrény aljából a praxisom alatt mindvégig vezetett naplóimat. Az orvosi pálya mindennapjaival való szembesülés netán ráébreszti a nagyközönséget, hogy mennyire nevetséges a kormány álláspontja?

Feljegyzéseimet – vicceseket, frivolakat, a számtalan tárgyról mindenféle nyílásokban, az esztelen, kicsinyes, bürokratikus vezgatúrát – újraolvassva visszagondoltam a brutális munkaórákra, arra, hogy mennyire kifacsart a kisdoktorlét. A mai eszemnek mértéken felüli, elképesztő stresszt, strapát akkor egyszerűen tudomásul vettem – ezzel járt a munkám, és kész. A Nemzeti Egészségügyi Szolgálat annyira túlterhelt és alulfinanszírozott, hogy az összes egészségügyi dolgozó kénytelen a kötelességét messze felülteljesíteni a rendszer működtetéséhez. Naplóim átlapozásakor szemem se rebkent volna, ha olyat olvasok, hogy „Izlandra úszva a terhesgondozóba” vagy „ma egy egész helikoptert kellett megennem”.

Íme hát a naplóim a Nemzeti Egészségügyi Szolgálatnál töltött időmből, a véres valóság. Hogy

milyen volt a frontvonalban, hogyan csapódtak le a dolgok a magánéletemben, hogyan sokalltam be egy szörnyű napon. (Elnézést a spoilerezésért, de hát a *Titanic* vetítésén is tudni tetszettek, ugye, mi lesz a vége.)

Menet közben magyarázom az orvosi szaknyelvet, és minden esethez nyújtok egy kis háttér-információt. A kisdoktor első munkanapján tapasztalt bánásmódtól eltérően én nem dobom az olvasót a mély vízbe, és nem várom el tőle, hogy pontosan tudja, mit csinál.

1. REZIDENS

Az orvoslás mellett dönteni alapvetően olyan, mint amikor október elején e-mail jön, hogy nyilatkozz, mit kérsz majd a munkahelyi karácsonyi vacsorára a menüválasztékból. Nyilván csirkét, azzal biztosra megy az ember, nagy valószínűséggel minden jól alakul. De mi van, ha a Facebookra előtte való nap posztolnak egy szörnyű videót egy nagyüzemi baromfitelepről, és mire észbe kapsz, végignézted a tömeges csőrconkítást? Mi van, ha Morrissey elhalálozik novemberben, és emléke előtt tisztelve hátat fordítasz addigi fő tápláléknak, a húsnak? Mi van, ha életveszélyes hirtelensült-allergia lép fel nálad? Végő soron senki sem tudhatja, mire fáj majd a foga hatvan vacsora múlva.

Aki orvosnak megy, tizenhat évesen választ pályát, amikor további két évig még nem törvény adta joga a saját nemi szervéről képet megosztani. Az emelt szintű érettségi tárgyait beikszelve elindulsz az úton, amelynek végpontja a nyugalom vagy a halál; itt nincs Janet a beszerzési-

ről, aki átpasszolja a grillsajtos nyársát a csirkédért: eszed, nem eszed, nem kapsz mást.

Tizenhat éves korában az orvosi pálya felé olyasmik terelik az embert, mint „Anyám/apám orvos”, „Eléggé bejön a *Holby City* sorozat”, vagy „Kutatom a rák ellenszerét”. Az első és a második indok vicc, a harmadik dicséretes – már ha őszinte –, csak hát az a tudományos kutatók rezortja, nem az orvosoké. Tegyük hozzá, nem túl méltányos ráolvasni az emberre az adott életkorban tett kijelentését; ugyanaz a kategória, mint kötelezvénynek tekinteni egy ötéves gyerek *Űrhajós leszek* című rajzát.

Én személy szerint nem úgy emlékszem, hogy aktívan törekedtem volna az orvosi pályára, inkább amolyan alapvetés volt az életemben, mint a marimbás csengőhang vagy a sablon heglánc háttérkép. Zsidó családban nevelkedtem (bár kötődés főleg a koszthoz volt); az iskola, ahová jártattak, leendő orvosok, jogászok, kormánytagok termelésére szakosodott hurkaüzemféle; meg az apám is orvos. Írás volt ez nekem a falon.

Mivel az orvosi fakultásokra tízszeres a túljelentkezés, szóbeli felvételin esik át minden jelölt, és a tűzpróbát legjobban állókat veszik csak fel. Minden jelöltről eleve feltételezik, hogy az emelt szintű érettségi tárgyakat szinkitűnőre teljesíti, az egyetemeknek tehát nem a tanulmányi eredmény, hanem egyéb szempontok mérvadóak. Ez

persze nem hülyeség: az orvosi pályához elengedhetetlen a pszichés alkalmasság – a képesség a félelmetesen nagy nyomás alatti döntéshozatalra, a rossz hírek közlésére a gyötrődő hozzátartozókkal, a halállal való szembesülésre nap mint nap. Olyasmi, amit nem lehet bemagolni vagy osztályozni: a nagy orvosnak a szíve is hatalmas, aortatágulata van, annyi részvét és emberi jóság kering benne.

Legalábbis így hinné az ember. Az orvosegyetemek igazából magasról tesznek erre. Még azt sem nézik, hogy bírod-e a vér látványát. Ehelyett az amatőrködésre koncentrálnak. Az ideális hallgató szerintük két sportban is csapatkapitány, a megye úszóbajnoka, az ifjúsági zenekar vezetője és az iskolaújság szerkesztője. Jófejség-verseny a szépségverseny mintájára, csak szalagmentesen. Elég a Wikipédián rákattintani valamelyik híres orvosra: „Ifjúsági ligákban kiválóan rögbizett. Végzős diákként iskolája hosszútávfutó-rekorde-re volt és az atlétikacsapat kapitányhelyettese.” A fentiek dr. Harold Shipman sorozatgyilkosról szerepelnek: felvetődhet, hogy a rendszer nem áll sziklaszilárd lábakon.

Az Imperial College London úgy találta, hogy nyolcadik osztályban elnyert dicséreteim zongora- és szaxofonjátékomért, valamint az iskolaújságba kanyarított pár színikritikám tökéletes belépők a kórtermek világába. 1998-ban összecsomagoltam

hát, és halált megvető bátorsággal nekivágtam a majd tíz kilométeres utazásnak Dulwichból Dél-Kensingtonba.

Minek ecsetelném, hogy az emberi test anatómiáját és élettanát, valamint ezek minden lehetséges működési zavarát a legapróbb részletekig eszünkbe vésni gargantuai vállalkozás? De fűtött a tudat, hogy egy napon orvos leszek – ami olyan óriási dolog, hogy a neved sem ugyanaz, mint egy szuperhősnek vagy egy nemzetközileg körözött bűnözőnek –, és hat hosszú éven át lan-kadatlanul tartottam a célom felé.

És íme, kisdoktor lettem.* Benevezhettem volna tévés műveltségi vetélkedőre „az emberi test” kiemelt témakörben. A nézők a képernyő előtt biztosan öklüket rázva üvöltötték volna, hogy ez túl tág, inkább „érelmeszesedés”-re vagy „bütyök”-re kellett volna szorítkoznom, de nagyon nem lett volna igazuk. Simán elviszem akkor a fődíjat.

És eljött a perce jelenésemnek a kórházi osztályokon, hogy e kimerítő tudással felvértezve a gyakorlat mezejére lépjek. Belső rugóm patanásig feszült. Így aztán sokkolt, hogy noha

* Kisdoktornak számít mindenki, aki nem főorvos. Ez enyhén szólva megtévesztő, hiszen sok „kisdoktor” igencsak felsőfokú – van, aki mögött tizenöt év praxis van, és közben tudományos fokozatokat szerzett, egyéb posztgraduális képzéseket teljesített. Kicsit olyan ez, mintha a brit alsóházban a miniszterelnököt leszámítva mindenkit „kispolitikus”-nak minősítenénk.

életem egynegyedét az orvosi egyetemen töltöttem, ott nem készítettek fel a rezidensi Jekyll és Hyde-üzemmódra.*

A nappalokat ki lehetett bírni, bár a munka agyzsongító és eszelősen időfaló volt. Az ember reggelente befut vizitálni: az egész orvosi slepp végigvonul, ki-ki megáll a pácienseinél. Te meg sereghajtasz, mint egy hipnotizált kiskacsa, ügybuzgóan oldalt billentve a fejed, és jegyzed fel jobbbvalóid minden szavát – MRI-időpontfoglalás, átküldés a reumatológiára, beutaló EEG-re. Ezután a munkaidőd (általában további négy fizetetlen túlórával megtoldva) arra megy el, hogy ezt a több tucát, sőt néha több száz intézkedést foganatosítsd – űrlapokat töltsz, telefonálsz. Lényegében asszisztensfeladat-glóriával a fejed körül. Nem ezért tanultál, mint a güzü, na de egye fene.

Az éjszakai műszak viszont olyan volt, hogy ahhoz képest Dante pokla kész Disneyland – a folytatólagos rémálom közben nem győztem bocsánatot kérni a morgolódásomért, amiért képzettségem nincs kellően kihasználva. Éjszakára a rezidens megkapja a csipogónak becézett riasz-

* A rangsor a következő: rezidens, felsőfokú rezidens, szakorvosjelölt, szakorvosaspiráns, szakorvos. Nemrégiben átkelesztették ezeket F1, F2, ST 1-7 szintekre. Mindenki a régi megjelöléseket használja, olyan ez, mint amikor a Coco Pops müzli átmenetileg Choco Krispies márkanev alatt futott.

tót és a felelősséget a kórház minden egyes betegéért. Az összesért, a szentségért! Az éjszakás felsőfokú rezidens meg szakorvosjelölt a sürgősségin vizsgálják és vesznek fel pácienseket, míg te egy szál magadban vagy a kórtermek hajósa. A hajód irdatlan méretű, ráadásul kigyulladt, sőt igazából meg sem tanított senki, hogy ez miféle üzem. Kiképeztek, hogyan vizsgálj egy beteg keringését, ismered a szívkoszorúér-rendszer élettanát, de még ha hibátlanul azonosítod is a szívroham összes jelét és tünetét, egészen más tészta első ízben ellátni egy ilyen esetet.

Osztály osztály után, nővér nővér után, vészhelyzet vészhelyzet után csipog rád – egész éjjel nincs megállás. Feljebbvalóidat a sürgősségin a betegek konkrét bajokkal – tüdőgyulladással, lábtöréssel – keresik fel. A te betegeidnél is vészhelyzet áll elő, de őket már korábban befektették, nyilván komoly okból. Az alapbetegséget tetéző egyéb kóros állapotok szeszélyes tünetegyütteseivel szembesülsz: a májbajjal felvett beteg tüdőgyulladásos; megint rohamot kapott, kiesett az ágyból és a lábát törte az epilepsziás. Egyszerűes, lényegében avatatlan, mobil sürgősségi osztály vagy, úszol a testnedvekben (de korántsem kéjesen), újabb és újabb aggasztó állapotú beteget vizsgálsz, akit tizenkét órával korábban még egész orvoscsapat vett a gondjaiba. Vissza-

sóvárgod a tizenhat óra adminisztrációt. (Ideális valami köztes feladat lenne: ne múlja vészesen alul vagy felül a képzettségedet.)

Ússz, vagy alámerülsz; és meg kell tanulnod úszni, különben a betegeket is elnyeli a mély. Tulajdonképpen valami perverz feldobottságot éreztem. Igaz, hogy kőkemény meló volt, igaz, hogy a munkaidő közel embertelen, igaz, hogy olyan látványokban volt részem, amelyek emléke máig kísért, de végre orvos lettem.

2004. augusztus 3., kedd

Az első napom. H.* ebédet csomagolt. Új fonendoszkópom,** új köpenyem és új e-mail-címem van: atom.kay@nhs.net. Jó tudni, hogy akármi történjék a nap folyamán, máris tényező vagyok a kórház személyi állományában. Csak egy atom, de az is számít.

Élvezkedem, hogy én aratok a sztorimmal este a kocsmapultnál, de Amanda kolléganőm jobbat tud. Az ő vezetékneve Saunders-Vest. Kiírták a kötőjelet az e-mail-címében, így:
amanda.saunderskötőjelvest@nhs.net.

2004. augusztus 18., szerda

O. M. páciens hetvenéves nyugalmazott épületgépész-mérnök Stoke-on-Trent illetőséggel. De most este számodra egy őhült német professzor a hihhetetlen akcentjével. Nem csak ma este, már ma reggel is, ma délután is, egész bentléte alatt; a húgyúti fertőzéstől a demenciája csak rosszabbodott.***

* Nevezett H. hat hónapig bírta velem. Ne aggódjon az olvasó, nem kell légiónyi szereplő nevét megjegyeznie, ez nem a *Trónok harca*.

** Készséggel megadom a szakszavak jelentését, de aki nem tudja, mi a fonendoszkóp, az inkább ajándékozza tovább a könyvet.

*** A húgyúti vagy egyéb enyhe fokú fertőzéstől időskorban nem ritka némileg begolyózni.

O. M. phof kedvenc szokása a vizitslepp mögé szegődni a fordítva, orvosi köpeny módjára viselt hátul kötős kórházi hálóingben (néha van alatta alsónemű, néha nincs: egy kis német sütőkolbász reggelire okvetlenül), és közbekottyantani: „Aha!”, „Uty fan!”, időnként azt, hogy „Zseniál!”, valahányszor egy orvos mond valamit.

Ha főorvos vagy szakorvos vizitel, haladéktalanul visszatoloncolom az ágyába, és ráuszítom a nővéreket, hogy ne hagyják felkelni. Amikor szólóban rovom a köreimet, egy ideig elfogadom a díszkiséretet.

Nem nagyon tudom, mit csinállok, ezért nem határtalan az önbizalmam, úgyhogy elkel egy túlkoros német szurkoló a hátam mögött, aki sűrűn ordítja, hogy „Ratyogó!”

Ma a padlóra szart mellettem, úgyhogy fájó szívvel felmentettem az aktív szolgálat alól.

2004. augusztus 30., hétfő

A szabadidő-megvonásért úgy veszünk jócskán elégtételt a sorstársakkal, hogy eszmét cserélünk a betegekről. Ma a közös helyiségben,* a közös slamasztikában arról sztorizunk az ebéd fölött, hogy milyen eszement „tünetekkel” képesek je-

* Itt található néhány kanapé meg egy ütött-kopott biliárdasztal is.

lentkezni egyesek. Jönnek a példák az elmúlt hetekből, a panasz viszkető fog volt, vagy a hallás hirtelen *javulása*, vagy karfájás vizelés közben. Mindegyik után udvarias nevetés fut végig a társaságon, mintha diplomaosztáskor hallgatnánk az illetékes önkormányzati tisztviselő köszöntőjét. Mindenki szót kap az asztal körül, szőheti a tábortűznél a maga kísértethistóriáját, amikor is Seamusra kerül sor. Elmeséli, hogy reggel a sürgősségin egy fazon úgy érezte, csak a fél arca izzad.

Hátradől, várja, hogy fetrengjen a közönség, de néma csönd van. Aztán egyszerre kérdezi szinte mindenki: „Horner-szindrómás?” Seamus életében nem hallott még erről, nevezetesen hogy valószínűleg tüdődaganatra utal. Úgy pattan fel a székről, hogy csak úgy csikorog alatta a padló, rohan telefonálni, hozzák vissza valahogy a beteget az osztályra. Lecsapok az otthagytott fél Twixére.

2004. szeptember 10., péntek

Észreveszem, hogy a kórteremben az összes betegnek hatvanas pulzusszám szerepel a kórlapján. Lopva ellenőrzöm az ápoló mérési technikáját. Megfogja a beteg csuklóját, az órájára néz és egy percen át precízen számolja a másodperceket.

2004. október 17., vasárnap

Annyi talán a javamra írható, hogy nem estem pánikba, amikor a kórteremben az általam épp vizsgált beteg egészen váratlanul vért kezdett okádni, egyenest a köpenyemre. Abszolúte nem írható a javamra viszont, hogy gőzöm sem volt, mit tehetnék. Szóltam a legközelebbi nővérnek, hívja át a szomszéd kórteremből Hugót, szakorvosjelölt mentoromat, addig is betettem egy kanült,* megkezdtem az infúziót. Hugo addigra ott is volt, a legjobbkor, mert kifogytam az ötletekből. Hol keressem a dugaszt a páciensen? Konyhai törülköet gyömöszöljek a torkába? Egy kis bazsalikom, és tálalható a gazpacho?

Hugo nyelöcsői értágulatot állapított meg,** őt igazolta, hogy a beteg sárgult, mint Homer Simpson a korai évadokban, amikor a kontraszt még sokkal élesebb volt, és csupa barlangrajz minden

* Egy műanyag cső vége, amelyet a kézfejbe vagy a könyök-hajlatba szúrnak, hogy gyógyszert, folyadékot juttassanak a szervezetbe. A kanülözés a rezidens egyik fő feladata, az egyetemi tanulmányaim alatt azonban egyszer sem próbálhattam ki a módszert. Első kórházi napom előestéjén a lakótársam a kórházi szálláson elemelt egy doboznyit, vagy nyolcvan darabot az egyik kórteremből, és pár órán keresztül egymáson gyakoroltunk, mire sikerült. Napokig tele voltunk tűnyomokkal.

** A májzsugor borzalmas szövödménye, alapvetően a nyelöcső hatalmas visszereit jelenti, amelyek bármikor megrepedhetnek, súlyos vérzést okozva.

szereplő. Hugo Sengstaken-szondával* próbálta uralni a vérzést. A beteg kapálózott, nem akarta a torkába ezt a rémséget, szanaszét lövellt a vér, rám, Hugóra, a falra, a plafonra. Olyan volt, mint a *Lakás-varázs* egyik kiváltképp avantgárd epizódja. A hangok voltak mégis a legelviselhetlenebbek. Hallani, hogy a szegény pasi minden lélegzetvétellel vért szippant a tüdejébe és fuldoklik.

Mire benn volt a cső, elállt a vérzés. Idővel minden vérzés eláll, de most a legszomorúbb okból történt. Hugo halottnak nyilvánította a beteget, megírta a papírokat, és szólt a nővérnek, hogy értesítse a családot. Lehámoztam a véráztatta ruháimat, szóltanul vedlettünk műtőruhába a teljes műszak idejére. Hát tessék, az első halál, amelynek tanúja voltam életemben, horrorisztikusabb nem is lehetett volna. Semmi romantika, semmi szépség. Az a hang, Jézusom! Hugo kivitt a ház elé egy cigire – iszonyúan ráfért mindkettőnkre. Először dohányoztam életemben.

2004. november 9., kedd

Felcsipogtak hajnali háromkor az első félórányi alvásomból, amihez három műszak alatt jutot-

* A garaton letolható, majd amikor a helyére kerül, ballonnal felfújható, hogy nyomja az ereket és remélhetőleg elállítsa a vérzést.

tam, hogy rendeljek altatót egy betegnek, akinek az álma nyilvánvalóan sokkal fontosabb, mint az enyém. Nem hittem volna, hogy ennyit bírok – a kórteremben a beteget alva találom.

2004. november 12., péntek

Az egyik osztályon fekvő beteg vérképében az alvadási mutatók érthetetlenül kuszák. Hugo kideríti, honnan fúj a szél. A nő a szorongására rendszeresen szedi az egészségboltban kapható orbáncfűkapszulát. Hugo tudatja a növel (és mi tagadás, velem is), hogy ez felboríthatja a warfarin-egyensúlyt a szervezetében, a véralvadásával valószínűleg minden rendben lesz, ha abbahagyja a szedését. A nő meg van lepve: – Én úgy tudtam, növényi gyógyszer. Hogyhogy megárthat?

A növényi gyógyszer kifejezéstől a szobahőmérséklet mintha hűlne pár fokot, Hugo alig bír elfojtani egy csüggedt sóhajt. Látszik, hogy ez a rodeó nem újdonság neki.

– A barackmagban köztudomásúlag cián van – feleli szárazon Hugo. – A gyilkos galóca esetében a halálozási ráta ötven százalék. Attól, hogy növényi, még nem biztonságos. A kertemben van olyan növény, hogy ha ön csak tíz percet alatta tölt, meghal.

Teljes siker, a nő a szemébe hajítja a pirulákat.

Hugótól később egy kolonoszkópia fölött megkérdezem, mi az a növény.

Vízililiom.

2004. december 6., hétfő

A kórház összes rezidensétől aláírást kérnek az európai munkaidő-irányelv* felmondásához, mert szerződéseink nincsenek összhangban vele. Ezen a héten kevesebb mint két órát töltöttem H.-val, munkával viszont összesen kilencvenhetet. Az összhangot hiányolni itt talán enyhe kifejezés. A szerződésem az irányelvet üvöltve rángatta ki az ágyából éjnek évadján, és víz alá nyomva megkínozta.

2005. január 20., csütörtök

Kedves Drogdíler, te kis pöcs!

*Az elmúlt pár éjszakán három fiatal férfit és nőt is behoztak ide úgy kiszáradva, mint a szotyjihéj, vérnyomásesés miatt kinyúlva, szétbaszott elektrolit-háztartással.** Egyetlen közös vonásuk, hogy a közelmúltban kokaint fogyasztottak. A kokain kikezdheti a szívet, sorvaszthatja a szöveteket,*

* Az európai munkaidő-irányelv célja, hogy a munkaadók az alkalmazottaikat ne dolgoztathassák végkimerülésig. A heti munkaidőt „csekély” negyvennyolc órára korlátozza.

** Az elektrolitok sók a vérben – a java nátrium, kálium, klorid és kalcium. Ha értékeik túl magasak vagy túl alacsonyak, a szervezeted oly módon figyelmeztet, hogy megáll a szíved vagy kómába esel. Bölcs szisztéma.

de ilyen állapotot nem idéz elő. Igen határozottan merem állítani – és ha igazam van, számot tartok a Nobel-díjra, de legalábbis a Brit Büszkeség kitüntetésre –, hogy a drága jó nénikéd furoszemid-jével turbóztad fel a kínálatodat.*

Eltekintve attól, hogy teljes estéim és az osztályom férőhelyei mennek rá a kreténségedre, szerintem eléggé csapnivaló üzletpolitika a vevőkörödet kórházba juttatni. Szíveskedj krétaport használni, mint mindenki más!

Kiváló tisztelettel:

Dr. Adam Kay

2005. január 31., hétfő

Ma este megmentettem valakinek az életét. Csi-pogóztak egy hatvannyolc éves ápolthoz, aki szó szerint a halál kapujában volt – megnyomta a csengőt, és a tejüvegen át kémlelt már befelé a Nagy Kaszás előszobájába. Az oxigénszaturációja** 73 százalékra esett – gyanítom, ha működik az automata, és megveszem belőle a Snickersemet, ahogyan terveztem, késő lett volna minden.

* A furoszemid vízajtó. Ha a tüdődben vagy a szöveteidben – általában szív- vagy veseelégtelenség következtében – pang a folyadék, ettől a szertől kipisiled. Ha nem pang, mint a fenti esetekben, a véréd víztartalmát pisiled ki.

** Az oxigénszaturáció az oxigén aránya a véredben, amit egy ujjvégi kis csipesszel mérnek. A lehető legközelebb kell lennie a százhoz, okvetlenül kilencven fölött, nyolcvan alá nem szabad mennie.

Másodperceim sem maradtak akár csak nagy vonalakban tervet készíteni – robotpilóta-üzem-módban intézkedtem, nem is tudtam, hogy van ilyenem. Oxigént neki, vénaszúrás, vérkép, vérgáz, vízhajtás, katéter. Az emberem szinte azonnal magához tért, a kötél visszarántotta, amikor milliméter választotta már csak el a betontól. Bocsi, Halál – az esti partidról egy meghívott hiányozni fog. Supermannek éreztem magam, mire Hugo befutott.

Furcsa belegondolni, hogy öt hónapos orvosi pályafutásom során most először valóban én mentettem meg valakit. A kívülállók azt hiszik, a kórtermeket pásztázva egyéni hőstetteket hajtunk végre zsinórban; sőt én is ezt képzeltem kezdetben. Pedig az igazság az, hogy a kórházak ugyan több tucát, ha nem több száz ember életét mentik meg naponta, de ez szinte mindig csapatmunka, rivaldafény nélkül. Nem egyetlen orvos egyetlen fegyverténye, inkább az értelmes terv a lényeg, amit tetszőleges számú kolléga kivitelez, folyton ellenőrizve, javul-e a beteg állapota, és módosítva a terven, ha nincs javulás.

De néha valóban egy személyen múlik minden, és ma először én voltam az illető. Hugo láthatólag örül, öröme való képessége korlátain belül persze. „Szereztél neki még pár hetet a földi létben.” Na de igazán – hadd sütkérezzen kicsit a szuperhős!

2005. február 7., hétfő

A sebészetre való áthelyezésem* bónusza az első hámvesztéses esetem.**

W. M. páciens tizennyolc éves, a barátaival bulizott. Záróra után azon kapta magát, hogy egy buszmegálló esővédőjének tetején táncol, és úgy vélte, célszerű a közeli lámpaoszlopot használnia tűzoltópóznának vissza a talajszintre. Átugrott, és lecsúszott koalapózban. De az oszlop felszínét illetően sajnálatosan tévedett – nem sima csi-sonkázás várt rá, hanem fájdalmas zuhanás a rücskös oszlop aljára. A sürgősségin mindkét tenyere súlyos sebeivel és hímveszője szinte teljes hámvesztésével jelentkezett.

Jó sok péniszt láttam urológián töltött rövid időm alatt, de így elintézve egyet sem. Szalagcsokrot érdemelt, csakhogy hová tűzhatték volna? Rövidke húgycső körül legfeljebb fél centi vastag véres pép. Nagyjából olyan, mint egy paradicsomszószfoltba ragadt spagettifoszlány a tányér alján. Talán nem meglepő W. M. feldúltsága. És közérzetén csak tovább rontott kérdésével, hogy helyreállítható-e a hám. Binns szakorvos

* A rezidens általában fél évet tölt a belgyógyászaton és fél évet a sebészeten. Nekem az urológia volt a feketeleves.

** Ilyenkor a bőrt traumás behatás szakítja le az alatta elhelyezkedő szövetekről – motorbalesetknél gyakori például, amikor a motoros keze a talajon horzsolódik. A patkányok szántszándékkal vesztik el a farkukat, nehogy megfoghassák őket. Hogy ezt miért tanítják az orvosi egyetemen, nekem magas.

higgadtan közölte velem, hogy az bizony egyenletesen oszlik el egy nyugat-londoni két és fél méteres lámpaoszlopon.

2005. február 21., hétfő

Hazabocsátok egy nőbeteget laparoszkópia* után, két hét betegszabadságra írom ki. Tíz fontot ajánl fel, ha kiírom egy hónapra. Nevetek, de ő komolyan gondolja, és ajánlatát tizenöt fontra emeli. Javaslom neki, hogy keresse fel a háziorvosát, ha két hét múlva nem érzi még magát munkaképesnek.

Világos, hogy jobban kellene adnom a megjelentésekre, ha ilyen szintű vesztegetés néz ki nekem. A hazaúton számolgom, meddig kellett volna elmennie a nőnek ahhoz, hogy beadjam a derekam. Olyan ötven fontra saccoltam – lehangoló.

2005. március 14., hétfő

Vacsora H.-val és pár haverral – a pizzázó vakolatlan falú, a neonvilágítás vakít, az étlap kap-

* Ma már szinte minden alhasi műtét elvégezhető laparoszkópiásan. A „még annál is lassabban” jelentésű görög kifejezésből származik a módszer elnevezése, amely abban áll, hogy parányi kamerákat és eszközöket helyeznek be hosszú botok végén kicsi lyukakon. Macerás, elsajátítása időigényes. Hogy milyen csinálni, magad is megtapasztalhatod, ha evőpálcikával kötöd be a cipőpertlidet. Csukott szemmel. Kinn a világűrben.

csos táblákon, a rendelés fölöslegesen körülményes, személyzet szinte nincs. Kapsz egy kütyüt, sípol és rezeg, amikor kész, amit rendeltél, mire odabaktatsz a művészien össze nem illesztett padlólapokon a pizzádért a flegma pultoshoz, aki abban a biztos tudatban ül ott, hogy soha senki nem kéri a tizenkét és fél százalék szervizdíj levonását a számla összegéből – pedig teremtett lélek nem szolgál ki.

Meghallom az izét, „te jó ég!”, szököm talpra. Nem mintha ennyire izgatna a Fiorentinám – csak a kibaszott cucc pont úgy szól, mint a kórházi csipogóm. H. megméri a pulzusomat: 95. A munkától lényegében poszttraumás stressz szindrómám lett.

2005. március 20., vasárnap

A rossz hír közlése túlmegy azon, hogy „sajnos, rák” meg „minden tőlünk telhetőt megtettünk”. Nem lehet felkészülni arra, hogy leülsz egy beteg lányával, és beszámolsz neki arról, hogy törékeny természetű, koros édesapjával igen felkavaró dolog történt.

Arról kellett tájékoztatnom a nőt, hogy a papája ágyszomszédja éjszaka nagyon zavart és zaklatott állapotba került. Hogy a nő apját ez a férfi a saját feleségének hitte. Hogy mire a nővérek felfigyeltek a zúrra és közbeléptek, késő volt, a férfi ott ült keresztben a papán és az arcába élvezett.

– De legalább... rosszabb nem történt – mondta a dolgok jó oldalának meglátásában világbajnok lánygyermek.

2005. április 11., hétfő

Egy tízévest a sürgősségiről egyenesen a műtőbe kell vinnem perforált vakbéllel. Colin, a bűbájos alorvos mesterkurzust tartott az aggódó anyuka leszereléséből – elmagyarázta neki, mi a helyzet a kisfiú hasában, mit csinálunk vele, hogy rendbe jöjjön, meddig tart a műtét, mikor mehet haza a gyerek. Próbálok ellesni a módszert. A kulcs a tények adagolása – tájékoztatni a szülőt, nem letámadni –, megtalálni a hangot; orvosi szaknyelv csak módjával, de semmi megalázó gügyögés. És mindenekelőtt szakmaiság és jóindulat.

Az anya nyugtalansága pillanatról pillanatra enyhül, szinte látom, ahogyan a szorongás eltávozik belőle, mint egy gonosz szellem vagy egy szélgörcs. Legfőbb ideje fölvenni a kölyköt. Colin az anyuka felé biccent: – Egy gyors puszi, mielőtt megy a műtőbe? – A nő pusztit nyom Colin orcájára. A kis drága meg csak lesheti.

2005. május 31., kedd

Három éjszakával ezelőtt vettem fel M. J. beteget, ötvenes hajléktalant heveny hasnyálmirigy-gyulladásal. Harmadjára vesszük fel hasnyálmirigy-

rigy-gyulladásal, amióta itt dolgozom. Elláttuk: fájdalomcsillapítás, infúzió – nagyon kínlódott, alig élt.

– Legalább meleg ágyban alszik pár éjszakát – mondtam neki.

– Viccel velem? – kérdezte. – Még összeszedek itt egy kurva húsevő bacit!

Szépen vagyunk, ha a kórház környéki utcáknak jobb a renoméja, mint a folyosóinknak.

A hegyi beszéd nem a kedvenc műfajom, de hát orvos vagyok, a manus halálát nem akarnom kvázi szerepel a munkaköri leírásomban: felhívom a figyelmét, hogy az alkohol* miatt került be hozzánk, és ha már az italról mint olyanról nem beszélhetem le (hát nem is), megkérem, legalább tartózkodjon tőle, míg el nem bocsátjuk, azzal is jócskán előbbre volnánk. Nagy szívesség lenne részéről, ha ezúttal nem dézsmálná az alkoholos fertőtlenítő gélt.

Úgy hőkölt vissza, mintha dupla vérfertőzéssel vádolnám, közölte, ő ilyet *soha* – újabban más az összetétele, iszonyú keserű. Aztán közelebb vont, és a fülembe sűgta, hogy ebben a kórházban a fertőtlenítő törlőket érdemes szopogatni, és cinosan vállon legyintett, mint aki fizet nekem egy kört. Ma este önhatalmúlag távozott „haza”, de garantáltan viszontlátjuk heteken belül.

* A hasnyálmirigy-gyulladás rendkívül fájdalmas, gyakran nagyon súlyos állapot, többnyire alkohol vagy epekövek váltják ki. Más okozói is lehetnek, például a skorpió mérge.

Hagyomány lett, hogy mentorommal ünnepelem az ügyeleteink végét a Vingt-Quatre-nál: jó kis reggeli, egy üveg fehér bor. Az éjszakai ügyelet más időzóna az ország többi lakosáéhoz képest, reggel kilenc van ugyan, de napindítónak nem mondható, amit kortyolunk – inkább altatópohár. Épp újratöltök magunknak, amikor megkocogtatják az üvegportált. M. J. hangosan röhög kinn, aztán rám veti az „Úgyis tudtam!”-pillantását. Elhatározom, hogy legközelebb beljebb ülök. Vagy az öltözőben nyalom meg az alkoholos törlőt.

2005. június 5., vasárnap

Igazságtalan lenne minden ortopédsebészre rámondani, hogy csontroppantó neandervölgyi, csak mert kilencvenkilenc százaléku az, de mi tagadás, lelomboz, amikor éjszaka arról az osztályról csipogatnak.

A hétvégén két betegükhöz hívtak. Tegnap egy combnyaktöréses férfihoz a pitvarfibrillációja* miatt műtét után. A felvételkor készített EKG-ján látom, hogy a fibrilláció már akkor fennállt – csak a felvételes orvosok erre ügyet sem vetettek, pedig bizonyára ez az ok, amiért az illető hanyatt vágódott a Debenhams áruház padlóján. Legszívesebben továbbképzést tartanék az ortopédiai osztálynak *Néha oka van az elesésnek* címmel.

* A szívverés sebes, szabálytalan, gyenge – bizony nem ideális.

Ma egy húszéves beteghez riasztanak, a vérképe rendellenes veseműködésre vall. A fiú mindkét karján teljes gipsz, olyan, mint a *Scooby-Doo – A múmia átkából* a gonosz múmia. Nincs bekötve neki infúzió, érintetlen a pohár víz az éj-jeliszekrényén – nem vonom kétségbe az akaraterejét, de a fizikával nyilván nem dacolhatott az utóbbi pár napban. A páciensnek sóoldatos infúziót rendelék, a tisztelt kollégákba meg nem ártana egy kis józan ész csepegtetni.

2005. június 7., kedd

Beugróként asszisztálok a műtőkben, idegentest eltávolítása a beteg végbeléből. Alig egyéves orvosi praxisom során ez már a negyedik végbélből kiemelt tárgy – már szakmailag értve.

Az első esetem egy jóképű olasz fiatalember volt, aki a hátsójában egy komplett vécékefével (sörtével befelé) érkezett a kórházba, és sztómazsákkal távozott otthonába. Nagydarab olasz anyja úgy hálálkodott, ahogyan a britek soha, dicshimnuszt zengve a stáb minden tagjáról. Átkarolta a fiát a kórházba kísérő, nem kevésbé jóképű fiatalember vállát. – És istennek hála, Philip, a jóbarát, a szomszéd szobában volt, és hívta a mentőket!

Balesetről beszélnek az érintettek, pedig inkább bődület, jönnek egyszer még biztosan azzal is, hogy véletlenül ráültek a 30 St Mary Axe-re,

de ma először igaz lelkekre bevettem a páciens meséjét. Hihető, fájdalmas közzjáték kanapéval és távirányítóval: homlokráncolva gondoltam magamban, éppenséggel megtörténhet. Amikor a műtőben kiszedjük a távirányítót, kondom van ráhúzva, úgyhogy talán ez sem szintiszta baleset.

2005. június 16., csütörtök

Mondtam a betegnek, hogy csak a jövő héten kerülhet sor az MRI-vizsgálatára, mire megfenygetett, hogy eltöri mind a két lábam. Első gondolatom az volt: Pár hét betegszabadság. *Ilyen* közel voltam ahhoz, hogy én ajánljak fel neki egy baseballütőt.

2005. június 25., szombat

Halottszemlézni* kell egy idős beteget – menthetetlen volt, újraélesztést nem akart, a dolog senkit nem ér váratlanul. Segédápolónő kíséri a kisfülkébe a palaszürke néhai pácienshez, bemutat a feleségnek, addig ugyanis nem özvegy, míg a férjét nem nyilvánítom hivatalosan halottnak.

* Az orvos törvényi kötelessége kiállítani elhunyt betegéről a halotti bizonyítványt, kifejtve a halál okát. Kórházi körülmények között általában rá hárul a halál beálltának hivatalos megállapítása, megerősítése.

A természet elvégezte a magáét, de ezt az én kézjegyem szentesítheti csak papíron.

Részvétem nyilvánítom az asszonynak, és azt javaslom, talán inkább odakinn várja meg, amíg eleget teszek pár formaságnak, de ő kijelenti, hogy inkább marad. Nem világos nekem, hogy miért, szerintem neki sem. Lehet, hogy ragaszkodik minden másodperchez, amit még a férjével tölthet, aki ugyan nincs már velünk, de talán attól tart, egyike vagyok azon orvosoknak, akikről a *Mail* hasábjain olvasta, hogy elmondhatatlan dolgokat művelnek a holttestekkel. Elég az hozzá, hogy az első sori zsöllyébe telepszik, akár tetszik nekem, akár nem.

Három halottszemle van már mögöttem, de most először végzem lebilincselte néző előtt. Talán gondoskodnom kéne frissítőkről. Az asszony nyilvánvalóan nem sejt, milyen feszült, néma, vontatott lesz a ma esti bemutató – inkább Pinter, mintsem *Priscilla, a sivatag királynője*.

Ellenőrzöm a beteg személyazonosságát a kórházi karkötőn, aztán hogy tapasztalható-e légzőmozgás, reakció hang- és fizikális ingerre. A nyaki verőeret tapintom, hogy van-e pulzus, elemelámpával a szembe világítok, meggyőződni arról, hogy a pupilla merev és tág. Az órára nézek, és fonendoszkóppal szívhangot keresek két percig. Aztán a tüdőt hallgatom újabb három percig. Nem akarnám azt mondani, hogy túl van

ez lihegve, de öt perc hihetetlenül hosszú mozdulatlanul állva, a vakító neonfényben fonendoszkópodat egy visszavonhatatlanul halott ember mellkasához nyomva, miközben meredten bámul a friss özvegy. Ezért is szoktunk arra célozgatni, hogy kívül tágasabb.

Értem, hogy megadjuk a módját – hiszen ez egy fajta nincs tovább a halállal szemben.* A mindjárt-özvegy újra meg újra megkérdezi, nem vagyok-e rosszul – nem tudom, mit gondol, azt-e, hogy a felindultságtól mozdulni sem bírok, vagy hogy elfelejtettem, mi a halottá nyilvánítás következő lépése –, mindenesetre ahányszor csak hozzám szól, úgy rezzenek össze... na igen, mint egy orvos, aki hall valamit, miközben gondosan füleli egy hulla mellkasát.

Lecsillapodom, összeszedem magam, megerősítem a szomorú tényállást az asszonynak, és dokumentálom a vizsgálat eredményét. Gyötrelmes öt perc van mögöttem, de ha az orvosi pályának egyszer netán kampec, már csak szórós ezüstoffték és egy vén láda kell, aztán mehetek élő szobornak a Covent Garden elé.

* Amikor egy pápa meghal, abszolút biztosra mennek. A Vatikán előírása, nyilván olyasvalaki által, akinek *Az ördögűző* szelíd változat, hogy az orvos kiáltsa háromszor a pápa nevét, győződjön meg arról, hogy a pápa nem fúj el egy égő gyertyát, aztán csupán csak a biztonság kedvéért vágja fejbe kalapácsal. Az asszony legalább effélet nem kényszerült végignézni részemről.